

Školská rada

31.10.2023

Nikola Křístek

Učitel/učitelka

Ředitel/ředitelka

Zřizovatelé škol

Školská rada: Kým je a jaký má úkol? Coby nezávislý orgán uvnitř škol má školská rada důležité pravomoci a úkoly podle školského zákona. Ale co ji skutečně pohání? Hlavním cílem je zahájit konstruktivní dialog s vedením školy, aby všichni aktéři společně zkoumali, jak efektivně škola operuje nyní a jak by měla vypadat v budoucnosti.

Jaký je smysl školských rad pro školství i školy?

V našem vzdělávacím systému mají školy vysoký stupeň autonomie a kontrolu nad vlastními záležitostmi. Stát stanovuje obecná pravidla týkající se obsahu vzdělání a minimálních standardů pro prostředí, kde se vzdělávání koná. Škola nese odpovědnost za dodržení těchto základních parametrů, ale má také pravomoc utvářet vlastní přístup k výuce, stanovit pravidla chování a řídit další aspekty v souladu se svými potřebami.

Největší odpovědnost, a také největší pravomoci, svěřil zákon řediteli školy. Není moudré vše sázet na jednu kartu a spoléhat na to, že v současnosti ředitel jedná a v budoucnu vždy bude jednat dokonale. Každý manažer potřebuje zpětnou vazbu. Není ale realizovatelné, aby stát s hlubokým porozuměním a průběžně sledoval každou školu. Proto zákonodárci prozíravě vytvořili platformu, která má ve spolupráci s ředitelem pomáhat školu rozvíjet a garantovat, že budou vyvažovány zájmy všech členů školní komunity.

Školskou radu tvoří zástupci tří skupin školních aktérů. Jednu třetinu jmenuje zřizovatel školy, jednu třetinu volí pedagogičtí pracovníci školy a jednu třetinu volí zákonní zástupci nezletilých žáků (příp. zletilí žáci a studenti). Celek tedy musí být dělitelný třemi a kolik členů školská rada má, to určuje zřizovatel školy. Obvykle jde o tři, šest nebo devět členů.

Školská rada některé významné dokumenty schvaluje (např. školní řád), některé připomínkuje (např. změny ve školním vzdělávacím programu), některé spoluvytváří

(např. koncepci rozvoje školy) — výčet pravomocí školské rady obsahuje § 168 školského zákona.

Často opomíjeným prostředkem je právo vyjádřit se k realizaci školního vzdělávacího programu (ŠVP). Díky tomu, že ŠVP obsahuje podrobné vymezení cílů, podmínek vzdělávání a strategií a postupů, jakými škola tyto cíle dosahuje, má školská rada možnost zasahovat do různých situací a aktů, které se týkají všech účastníků školního procesu. Pro efektivní fungování školské rady je klíčová dostupnost informací (například z vlastního hodnocení školy nebo výroční zprávy) a přímý komunikační kanál mezi radou a všemi zainteresovanými stranami ve školním prostředí, které reprezentuje.

Jak školské rady fungují?

Akceschopnost školských rad je různá. Některé školské rady se schází v měsíčních intervalech, členové se na setkání připravují a s ředitelem vedou vášnivé, přesto partnerské debaty o škole, její přítomnosti i její budoucnosti. Jiné se sejdou dvakrát za rok, jak ukládá zákon, a bez odpovědného projednání schválí, co jim vedení školy položí na stůl. Není výjimečná kombinace, kdy škola s dobrými výsledky má nefunkční či fasádní školskou radu, anebo kdy funkční školská rada aktivně funguje jako záchranná brzda, když vedení selhává. Ideální je samozřejmě stav, kdy kvalitní vedení školy využívá opory poskytované kompetentní školskou radou.

Mezi nejvýznamnější faktory, které ovlivňují funkčnost školských rad, patří zejména:

- **Kvalita voleb do školské rady**

Ty jsou příležitostí pro vysvětlení smyslu školské rady, vyhledání ochotných a angažovaných kandidátů či propagaci instituce školské rady mezi členy školní komunity. Odpovědnost zde plně leží na zřizovateli. Pokud nenastaví důstojný a atraktivní proces voleb pomocí volebního řádu, mohou volby proběhnout bez zájmu voličů a význam školské rady může být v neformální komunikaci devalvován („Tak tu zase po čase máme takovou formální povinnost,“ zaznívá na třídních schůzkách.). Takové volby nebudou lákat silné osobnosti ke kandidatuře.

»Nekvalitní volby odradí kvalitní kandidáty. Bez nich nejsou kvalitní členové a bez těchto není kvalitní tým školské rady.«

- **Spolupráce rady s ředitelem školy**

Ten má vůči školské radě vícero rolí. Zajišťuje průběh voleb členů školské rady:

Více viz Školský zákon, § 167: „(4) Ředitel školy zajistí v souladu s volebním řádem řádné uskutečnění voleb do školské rady.“

Vytváří podmínky pro její práci:

Více viz Školský zákon, § 164: (1) „Ředitel školy a školského zařízení (...), e) vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a pro práci školské rady, pokud se podle tohoto zákona zřizuje, (...).“

Zákon neříká, co to přesně znamená, takže některý ředitel jen předá podklady ke schválení a jiný školské radě zajistí z rozpočtu školy odbornou konzultaci nebo výjezdní workshop. Jako host se účastní zasedání (a na něm se chová podle svého uvážení a postoje ke školské radě) a poskytuje dokumentaci a další informace o škole (což se dá dělat v rozumném objemu a s předstihem, ale také s obstrukcemi a na poslední chvíli).

»Ředitel, který si neváží volených zástupců školní komunity, se sám připravuje o zpětnou vazbu a možnost hlubšího dialogu o své práci.«

- **Přípravenost členů rady k plnění své role**

Člen školské rady se podílí na oponentuře a spoluporbě mnoha odborných dokumentů. Vyjadřuje se ke složitým situacím a vedle dobrých komunikačních dovedností by měl ctít principy respektu k jiným úhlům pohledu či potřebám a úcty k faktům. Agenda školské rady vyžaduje orientaci v právu, ekonomice, pedagogice, strategickém managementu a dalších disciplínách. Nakonec lze vše přeložit do laického jazyka a pochopit, jen to stojí čas a chce to vůli.

»Funkční člen nemusí být expert na celý vesmír. Měl by ale být připravený nabídnout svůj čas a chuť se práci ve školské radě věnovat. Stejně jako ostatní ve škole se i on potřebuje průběžně vzdělávat.«

- **Spolupráce a efektivita práce školské rady**

Jedná se o poměrně křehký mechanismus spolupráce. Navzdory jednotnému veřejnému vystupování rady se uvnitř vytvářejí přirozená napětí, např.:

- Učitelé, kteří jsou členy školské rady, musí zachovávat rovnoprávné postavení vůči řediteli, i když je jinak jejich nadřízený.

- Rodiče se musí vyrovnat s možností, že v rámci své role nemusí souznít s lidmi, kteří se starají o jejich dítě.
- Zástupce zřizovatele musí vyvážit zájmy a priority zřizovatele a školy, které nemusejí být vždy jednotné.

Navíc mohou mandáty členů rady začínat a končit v různých časech, což vyžaduje průběžné obnovení vztahů, pravidel a rozdělení úkolů.

»Jako každá jiná pracovní skupina, potřebuje i školská rada funkční pravidla a ozdravné mechanismy a služby, jako jsou supervize, facilitace nebo poradenství.«

Kdo a jak školské rady podporuje

Pro školské rady není státem vytvořená podpůrná infrastruktura. Každá škola, každý zřizovatel, každý člen školské rady i každý jeho volič si musí najít vlastní postupy, jak se na činnosti školské rady podílet. Výčet pravidel pro ustanovení školské rady a seznam jejích kompetencí, které jsou uvedeny ve školském zákoně, ještě nedává živý obraz toho, jak má a může školská rada fungovat.

Podpůrné informace pro všechny školní aktéry jsou díky neziskovému sektoru dostupné např. na portálu ŠkolskéRady.cz.

Některé krajské úřady a sdružení samospráv organizují školení pro zřizovatele, jak školské rady podpořit a využívat.

Někteří zřizovatelé, zejména středních škol (např. Jihomoravský kraj), pořádají osvětové kampaně (výzvy pro občany) s cílem zaujmout odborníky a další zájemce z řad veřejnosti, které by je ve školských radách zastupovaly. (Tyto výzvy jsou uveřejňovány přímo na webových stránkách škol.)

Vliv školské rady na kulturu školy

Školská rada není jediným samosprávným orgánem ve škole. Platformou pro odbornou diskusi vedení školy s učiteli je pedagogická rada, žáci mají právo zakládat orgány samosprávy, jakými jsou např. školní parlamenty. Každý takový orgán školy má svůj smysl, jejich spolupráce může škole přinést nečekanou inspiraci i výkon. V některých procesech školy si dokonce mohou tyto samosprávné orgány předávat

pomyslný štafetový kolík (děti navrhnou úpravu školního řádu, ředitel ji projedná s pedagogickou radou a předloží školské radě ke schválení).

Klíčovou činností školské rady je vedení strategického dialogu. Projednávání plánovaných změn nebo aktuálních kauz není nic samoúčelného. Čas a pozornost lidí, kteří nemají provozní slepotu, často odhalí úskalí změn či mezery v plánech. Škola by měla jednat uváženě, protože změny se dotýkají každodenního života stovek lidí.

Školské rady nemají vliv jen na provoz a strategické řízení školy. Podporují demokratickou kulturu a posilují princip seburčení všech školních aktérů. Zhmotňují dostupný model zastupitelské demokracie, na kterém si děti i ostatní aktéři tvarují svůj postoj k dalším institucím, jakými jsou zastupitelstvo obce nebo Parlament České republiky.

Doporučené zdroje – odborná literatura:

- [1] Kolegar, R. (2006). *Školské rady jako nástroj pro řízení školy* [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Alena Jůvová. Dostupné z: [Závěrečná práce: Bc. Rudolf Kolegar: Školské rady jako nástroj pro řízení školy \(muni.cz\)](#)
- [2] Pol, M. a kol. *Demokracie ve škole*. (2006). 1. vyd. [Brno]: Masarykova univerzita.
- [3] Schafferhansová, M. (2014). *Školská rada v systému řízení školy*. [online]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Centrum školského managementu. Vedoucí práce Trunda, Jiří. Dostupné z: [Školská rada v systému řízení školy | Digitální repozitář UK \(cuni.cz\)](#)
- [4] Součková, L. (2009). *Školská rada jako nástroj otevření školy veřejnosti*. [online]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Centrum školského managementu. Vedoucí práce Brož, René. Dostupné z: [Školská rada jako nástroj otevření školy veřejnosti | Digitální repozitář UK \(cuni.cz\)](#)
- [5] Stanislavová, M. (2014). *Rada školy a výberové konanie na funkciu riaditeľa školy*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer.
- [6] Stanislavová, M. (2020). *Rada školy, Školská samospráva. Otázky a odpovede*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer.
- [7] Šaradín P. a kol. (2019). *Občanské vzdělávání v ČR. Potřeby, postoje a názory obyvatel*. Souhrnná výzkumná zpráva. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- [8] *Školský zákon: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xvii, 820 s. Beckova edice komentované zákony.

[9] [Zákon č. 561/2004 Sb.](#) Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Doporučené zdroje – webové stránky:

[Školské rady \(skolskerady.cz\)](#)

[Výroční zpráva ČŠI_2017_web_new_357.pdf \(csicr.cz\)](#)

[Komunikace mezi školou a veřejností v základním vzdělávání Tematická zpráva 2017_ČŠI](#)

[Metodický portál – Webináře - Webinář: Školské rady \(rvp.cz\)](#)